

Drs. Jack Saarloos is medewerker aan de Afdeling Kijk- en Luisteronderzoek van de NOS. In onderstaand artikel geeft hij een beknopt overzicht van de belangstelling van de Nederlandse TV-kijker voor buitenlandse televisiezenders. Ter vergelijking wordt ook de situatie in België, Zwitserland en de Bondsrepubliek even aangehaald.

de belangstelling voor buitenlandse tv-zenders in nederland

jack saarloos

Elk jaar meet de Afdeling Kijk- en Luisteronderzoek van de NOS de belangstelling bij het publiek voor de buitenlandse televisiezenders.

Dit onderzoek wordt uitgevoerd in één van de wekelijkse Telefoon-Enquêtes en in het Continu Kijk-Onderzoek. Bovendien worden gegevens verkregen uit de jaarlijkse radio-onderzoekingen onder circa 10.000 Nederlanders vanaf 12 jaar. (1)

Bekabeling

Het percentage aansluitingen op een of andere vorm van centrale antenne nam voortdurend toe. (Aangezien ondervraagden het verschil niet kennen tussen de verschillende technische systemen wordt geen onderscheid gemaakt tussen GAI-en en CAI-en.)

In het najaar van 1977 was 46 % van de ondervraagden van 12 jaar en ouder aangesloten op een gemeenschappelijke antenne, in het najaar van 1979 was dit 54 %, eind 1980 63 % en eind 1982 67 %. Eind 1982 had 28 % van de ondervraagden een eigen antenne en 3 % een kamerantenne. Ruim 2 % had geen TV-toestel.

Naar verwachting zal in 1985 ruim 75 % van de Nederlanders geen eigen televisie-antenne meer hebben.

Ontvangstmogelijkheden

Samen met de bekabeling nemen ook de ontvangstmogelijkheden van buitenlandse zenders toe. In tabel 1 is de ontvangst-

Tabel 1: Redelijk goede ontvangstmogelijkheid van buitenlandse zenders bij personen vanaf 12 jaar, 1977-1982.

redelijke ontv. van	1977	1978	1979	1980	1981	1982
DLD I	60 %	64 %	68 %	76 %	76 %	80 %
DLD II	60 %	63 %	68 %	75 %	76 %	80 %
DLD III (WDR/ NDR/SWF)	48 %	51 %	57 %	63 %	66 %	71 %
BRT I/II	33 %	35 %	40 %	46 %	50 %	54 %
RTB I/II	21 %	22 %	26 %	32 %	34 %	36 %
BBC I/II	2 %	2 %	2 %	2 %	6 %	7 %
ITV	—	—	1 %	1 %	2 %	4 %
FR I/II/III	—	—	—	—	3 %	4 %

mogelijkheid bij personen vanaf 12 jaar in de afgelopen zes jaar weergegeven. (2)

Uit de tabel is een gestage groei in de ontvangstmogelijkheden af te lezen. De penetratie van de aan ons land grenzende zenders ligt al ver boven de 50 %; de beide eerste Duitse netten zijn in overgrote delen van Nederland te ontvangen. Van belang is niet alleen de penetratie van de afzonderlijke zenders, maar ook het aantal verschillende zenders dat men kan ontvangen. In het najaar van 1981 kon 82 % van de ondervraagden één of meer buitenlandse zenders ontvangen; 18 % kon geen enkele buitenlandse zender ontvangen (waaronder zo'n 2 % personen zonder TV). Het percentage perso-

nen dat 1 of 2 zenders kon ontvangen was laag in vergelijking met het percentage dat 3 of meer zenders kon ontvangen: 6 % in vergelijking met 76 %.

Kijkgedrag

Gedurende twee weken in maart werd de kwartierkijkdichtheid berekend voor personen vanaf 12 jaar. Dit werd gedaan door de kijkdichtheid per programma te herleiden tot cijfers per kwartier. In de volgende tabel zijn de kwartierkijkdichtheden en de daaruit berekende kijktijdverdeling weergegeven voor maart 1980, 1981 en 1982.

In maart 1982 keek men 's avonds gemiddeld 88 minuten naar de Duitse zenders en 4 minuten naar de Nederlandstalige Belgische zenders. In de hele steekproef was het aandeel voor de buitenlandse zenders die werden gemeten in 1980 11 %, in 1981 13 % en in 1982 wederom 11 %. *Ondanks de toenemende bekabeling en ontvangstmogelijkheden blijft de belangstelling voor de Duitse en Belgische zenders dus op een tamelijk stabiel niveau.* De kijktijdverdeling bij degenen die deze zenders daadwerkelijk kunnen ontvangen (ca. 18 % van de hele steekproef) liet een aandeel van de genoemde zenders zien van 20 % in 1980, 24 % in 1981 en 21 % in 1982. Al deze verschillen zijn statistisch zonder betekenis.

Meest bekeken programma's

In 1982 bevonden zich meerdere sportprogramma's (met voetbal), speelfilms en TV-films bij de meest bekeken programma's op de Duitse zenders.

Duitsland II trok vooral door de week voor 19.00 uur wat Nederlandse kijkers. Jeugdprogramma's als «Tom en Jerry» haalden een relatief «hoge» kijkdichtheid. Ook het rond deze tijd uitgezonden licht informatieve programma «Die Drehscheibe» had een kijkdichtheid die boven de 1 % lag. Noemenswaardige kijkdichtheden werden verder behaald door muziek-, show- en amusementsprogramma's.

Op de BRT-zenders werden «hoge» kijkdichtheden genoteerd voor sport (voetbal). De Nederlandse kijkers hadden ook veel belangstelling voor TV-series als «Dallas» en «Buck Rogers». Kijkdichtheden hoger dan 1 % werden verder behaald door kinderprogramma's, speelfilms en TV-films. Informatieve programma's zijn op de buitenlandse zenders nauwelijks in trek.

Cumulatief bereik

Onder cumulatief bereik wordt verstaan het percentage personen vanaf 12 jaar dat gedurende één week televisie tenminste één programma zag. De zender Nederland I bereikt in maart 1982 88 % van de Nederlanders één keer, Nederland II 93 %. Het gecombineerd cumulatief bereik was 94 % per week. Naar de

Tabel 2: Kwartierkijkdichtheid en kijktijdverdeling per zender (-combinatie) bij personen vanaf 12 jaar, 18.45-24.00 uur, maart 1980-1982.

zender	kwartierkijkdichtheid in %			kijktijdverdeling in %		
	1980	1981	1982	1980	1981	1982
NED I	12.2	11.4	12.4	37	36	39
NED II	17.4	16.2	15.7	52	89	51 87 50 89
DLD I	0.9	1.0	0.8	3	3	3
DLD II	1.5	1.9	1.3	4	6	4
DLD III-WDR	0.2	0.0	0.2	1	0	1
DLD III-NDR	0.2	0.0	0.0	0	11	0 13 0 11
BRT I/II	1.1	1.1	1.2	3	4	2
Totaal	33.4	31.6	31.6	100	100	100

Tabel 3: de 10 meest bekeken televisieprogramma's op Duitsland I, II en III in de periode tot en met 28 maart 1982, personen vanaf 12 jaar (n° 1406 in week 11 en n° 1445 in week 12).

dag/datum	zender	programmatitel	kdh	uitzendtijd
1. zondag 21 maart	DLD I	Sport aktuell (voetbal Brazilië - West-Duitsland)	11.0 %	20.45-21.45
2. woensdag 17 maart	DLD II	Sport aktuell (Cup voetbal)	8.9 %	22.45-00.15
3. vrijdag 19 maart	DLD II	Gott schützt die Liebenden (speelfilm)	6.1 %	23.05-00.45
4. donderdag 25 maart	DLD II	Show-Express	6.0 %	19.30-21.00
5. dinsdag 16 maart	DLD II	Tom und Jerry (tekenfilm)	5.9 %	18.20-18.40
6. zondag 28 maart	DLD II	Tarzans Rache (speelfilm)	5.4 %	14.55-16.25
7. dinsdag 23 maart	DLD II	Tom und Jerry (tekenfilm)	5.3 %	18.20-18.40
8. zaterdag 27 maart	DLD I	regionaal progr. (vnl. «Die Sportschau»)	4.9 %	18.00-18.30
9. zondag 28 maart	DLD II	Flucht aus London (tv-film)	4.7 %	20.45-21.50
10. zondag 28 maart	DLD II	Rauchende Colts (Gunsmoke)	4.5 %	18.15-18.50
11. woensdag 24 maart	DLD I	Voetbal Argentinië-Duitsland	4.5 %	01.00-03.00

Tabel 4: De 10 meest bekeken televisieprogramma's op BRT I en II in de periode 15 tot en met 28 maart 1982, personen vanaf 12 jaar (n° 1406 in week 11 en n° 1445 in week 12).

dag/datum	zender	programmatitel	kdh	uitzendtijd
1. donderdag 18 maart	BRT I	Dallas (tv-serie)	8,0 %	21.45-22.35
2. donderdag 25 maart	BRT I	Dallas (tv-serie)	7.4 %	22.00-22.45
3. woensdag 17 maart	BRT II	Porto-Standaard (voetbal)	5.2 %	20.15-22.30
4. woensdag 17 maart	BRT I	Buck-Rogers (RV-serie)	4.7 %	18.30-19.17
5. zaterdag 20 maart	BRT I	Nergens een schuilplaats (TV-film)	4.4 %	21.30-23.00
6. zondag 21 maart	BRT I	Sportweekend	4.3 %	20.00-20.30
7. zondag 21 maart	BRT I	Diana Ross in concert	4.3 %	20.30-21.30
8. woensdag 24 maart	BRT I	Buck-Rogers	4.3 %	18.25-19.12
9. woensdag 17 maart	BRT I	Arnold (TV-serie)	4.2 %	20.15-20.40
10. woensdag 17 maart	BRT II	Rode Ster Belgrado-Anderlecht (voetbal)	3.9 %	15.55-17.45

drie Duitse zenders keek 42 % tenminste één keer per week, voor BRT I/II was dit 30 %.

Motivatie voor het kijken naar het buitenland

Degenen die in de telefonische enquête in januari 1982 opgaven niet of nauwelijks naar de buitenlandse zenders te kijken noemden als belangrijkste redenen: «versta de taal niet of nauwelijks» en «Nederlandse programma's zijn goed genoeg». *Dit verklaart voor een deel de stabiliteit in het kijkgedrag ten aanzien van buitenlandse zenders bij toenemende ontvangstmogelijkheden: een deel van het publiek heeft geen behoefte aan de buitenlandse TV-pot of kan de taal niet verstaan.*

De voornaamste redenen om wél te kijken waren de goede kwaliteit van de buitenlandse programma's en het aantrekkelijke programmapakket in vergelijking met het Nederlandse aanbod.

Op de Duitse zenders viel het betere/ruimere aanbod aan speelfilms in de smaak, de show- en amusementprogramma's die men beter/grootser opgezet vond, de sportprogramma's en de muziekprogramma's. De België-kijkers vonden vooral de speelfilmprogrammering en de sportprogramma's aantrekkelijk.

Het Sluis-onderzoek

In het voorjaar van 1980 werd een uitgebreid kabelnet aangelegd in Sluis met 15 radio- en 15 televisiezenders. Samen met de STER deed de afdeling Kijk- en Luisteronderzoek in Sluis onderzoek met behulp van dagboeken en vragenlijsten. Het onderzoek vond plaats in 1979 vóór de aansluiting en rond de jaarwisseling 1980/81, toen men ongeveer één jaar was aangesloten. (3)

Meer aanbod van buitenlandse zenders bleek in Sluis ten koste te gaan van het kijktijdaandeel van Nederland I en II. Van de totale tijd die men in 1979 's avonds aan TV-kijken besteedde ging 13 % naar de (vooral Belgische) buitenlandse TV-zenders. Eén jaar na aanleg van het net was het buitenlandaandeel 28 %. Dat betekent meer dan een verdubbeling van het aandeel van de 13 buitenlandse zenders uit België, Frankrijk, Engeland, Luxemburg en Duitsland.

Degenen die de afzonderlijke talen verstonden (Duits, Frans, Engels) keken in Sluis duidelijk minder naar de Nederlandstalige zenders (Nederland en BRT). De kijkdichtheid voor Duitstalige en Engelstalige zenders was over het algemeen tweemaal zo hoog bij hen die deze taal machtig waren als bij degenen die deze talen niet verstonden. Naar de Franstalige zenders (inclusief RTL) werd door personen die Frans konden verstaan nauwelijks meer gekeken dan door personen die dit niet konden.

Perspectief

Het toenemende aanbod aan televisieprogramma's uit het buitenland zal op de lange duur een verschuiving in het kijkgedrag teweeg kunnen brengen. Het publiek is in grote lijnen geneigd evenveel te blijven kijken, maar het menu gaat meer en meer bestaan uit gemakkelijke kost. De afname van programma's van de beide Nederlandse zenders komt onder druk te staan, hun aandeel zal kunnen gaan slinken. Voorwaarden voor zo'n ontwikkeling zijn:

- ontvangstmogelijkheid: bekabeling, eventueel in combinatie met TV-satellieten, zal toe moeten nemen;
- verstaanbaarheid: tot op zekere hoogte voor Duitse en Engelse zenders, maar vooral voor overige talen ondertiteling of nasynchronisatie nodig;
- aanbod: gewone omroepprogramma's uit de ons omringende landen, maar vooral ook commerciële programma's met amusement moeten aangekocht worden.

In sommige West-Europese landen zijn deze veranderingen in het kijkpatroon al opgetreden, bijvoorbeeld in België, maar ook in andere landen met gelijkstalige bu-

Zwitserland

In het Duits-sprekende deel van Zwitserland was het aandeel voor de niet-DRS-zenders (DRS-zenders zijn de Duitstalige Zwitserse zenders) in het eerste kwartaal van 1981 van 12.00-24.00 uur 32 %. In het Franssprekende deel van Zwitserland was het aandeel van niet-TSF-zenders ruim 58 %. Het «buitenlandaandeel» in het Italiaanssprekende gedeelte was 49 % ten koste van de TSI-zenders.

Franstalig België

In Franstalig België was het aandeel van de Franstalige niet-RTB-zenders in 1980 over de gehele dag genomen gemiddeld 54 % (dit aandeel had alleen betrekking op RTL en de drie Franse zenders).

Nederlandstalig België

De niet-BRT-zenders behaalden in het Nederlandssprekende deel van België in 1981 gemiddeld 38 % (waarbij vooral het aandeel van Nederland I en II van ruim 23 % opviel).

Bondsrepubliek Duitsland

Het kijken naar buitenlandse zenders is in de bondsrepubliek fractioneel en bedraagt slechts enkele procenten van de totale kijktijd. Alleen in de grensgebieden met Oostenrijk is het buitenlandaandeel wat hoger. De ontvangstmogelijkheid van buitenlandse zenders in Duitsland is echter beduidend minder dan bijvoorbeeld in België en Zwitserland.